

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

*Психолого-педагогічна основа вправ для навчання іноземної мови у літніх
таборах*

Допущено до захисту «___» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПР-63

Марченко Катерина

Станіславівна

Науковий керівник:

ст. викладач

Кириченко Олена Анатоліївна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЙОГО ВПЛИВ НА НАВЧАННЯ..	6
1.1 Періодизація дитинства за психічним розвитком.....	6
1.2 Рефлекторна діяльність – основа взаємодії дитини з середовищем...	8
1.3 Сприймання в ранньому дитинстві та дошкільному віці	11
1.3.1 Сприймання дітей-мілленіалів старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.....	13
РОЗДІЛ II ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕЛЯЦІЯ У ЛІТНІХ ТАБОРАХ.....	16
2.1 Психологічний стан дитини в умовах адаптаційного періоду в англomовному таборі.....	16
2.2 Психолого-педагогічний експеримент – головний інструмент у виборі вправ для навчання в англomовному таборі.....	19
2.3 Алгоритм складання вправ для вихованців англomовного табору.....	22
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	28
ДОДАТКИ.....	32

ВСТУП

Життя людини у 21 столітті відрізняється своєю мінливістю. Зміни відбуваються повсякчас в багатьох галузях, у сфері освіти зокрема. Підхід до навчання дітей 10 років тому і зараз зовсім різний. На нього впливає багато чинників. Одним з них є психологія дитини, яка в свою чергу залежить від соціокультурних факторів. Тому виникає потреба у створенні нових методів навчання майбутнього покоління. Процес вивчення нового не обмежується лише шкільним матеріалом, а й продовжується поза межами навчальних закладів.

Над створенням умов для навчання та розробкою методик працюють педагоги-психологи, головним завданням яких є визначення взаємозалежностей психічних та фізіологічних показників дитини, а також їх безпосередній вплив на сприйняття матеріалу для навчання на різних етапах психічного розвитку. Вивченням цих процесів займались Лев Виготський, Ерік Еріксон, Оскар Хрисман. Пізніші дослідження Івана Павлова, Миколи Красногорського, Олександра Лурія, Олексія Іванова-Смолянського, Петра Анохіна та інших вчених дозволили розкрити особливості рефлексорної діяльності дитини на різних етапах її розвитку. Дослідження Олександра Запорожця та Петра Гальперіна довели, що дії мають безпосередній вплив на пізнання дитиною предмета.

Актуальність дослідження полягає в необхідності узагальнення знань про зміни психічного стану дитини не лише на різних етапах її індивідуального розвитку, а й під впливом навколишнього середовища на адаптацію дитини, а, отже, й на навчання.

Об'єктом дослідження слугують поетапні зміни психічного розвитку дитини під час навчання.

Предметом дослідження є механізм впливу вікових змін психіки дитини на сприйняття, засвоєння та відтворення інформації в процесі навчання іноземної мови в літньому англomовному таборі.

Матеріалом дослідження слугують вправи та плани-конспекти тематичних днів в англomовному таборі.

Метою є аналіз психічного стану і розвитку дитини старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, ролі впливу психологічного стану дитини на процес навчання.

Завданнями дослідження є:

- 1) визначення психологічних змін на різних етапах розвитку дитини;

- 2) поетапна диференціація психологічного стану дитини під час перебування в англomовному таборі;
- 3) визначення факторів впливу на психіку дитини під час перебування в англomовному таборі;
- 4) розробка алгоритму складання вправ для навчання в англomовному таборі з урахуванням психолого-педагогічної складової.

Методологічна база налічує наступні методи: аналіз, зіставний метод, синтез, спостереження, структурний метод.

Практичне значення полягає в сприянні створенню та подальшій розробці планів, окремих вправ, табірних заходів для продуктивного навчання і розвитку дітей під час перебування в англomовному таборі.

Наукова новизна дослідження полягає у відкритті нових можливостей для навчання не лише за стандартними планами, а й з урахуванням психологічних особливостей дітей покоління Alpha.

Апробацію було здійснено в матеріалах Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників Сумського державного університету «Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства» 16-17 квітня 2020 року, - тези «Психологічний стан дитини в умовах адаптаційного періоду в англomовному таборі English camp “UNIVER”», а також за допомогою публікації тез «Застосування психолого-педагогічного експерименту для учнів та студентів» в матеріалах щорічної науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету 17-19 квітня 2020 року.

Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних та довідкових джерел, додатків. Обсяг бакалаврської роботи становить 31 сторінку.

РОЗДІЛ І

ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЙОГО ВПЛИВ НА НАВЧАННЯ

1.1 Періодизація дитинства за психічним розвитком

Ще з давніх часів прийнято поділяти дитинство на періоди, що є проміжками життєвого шляху дитини. Визначаючи періоди, деякі представники педології (напрямок у науці, головним завданням якого було об'єднати підходи наук до розвитку дитини, вперше його застосовував Оскар Хрисман у 1893 році, проте зараз цей термін вважається застарілим) брали до уваги лише біологічний фактор, наприклад показник зміни зубів, що для сучасного світу можна вважати абсурдним [41, с.224].

Сьогодні ж у педагогіці та психології прийнято розрізняти такі періоди дитинства:

- 1) «перший рік життя» – від народження до 1 року, в ньому окремо виділяють перший місяць – період новонародженості;
- 2) період передшкільного дитинства – від 1 до 3 років;
- 3) період дошкільного дитинства – від 3 до 7 років;
- 4) період молодшого шкільного дитинства – від 7 до 11-12 років;
- 5) період середнього шкільного віку (підлітковий) – від 12 до 15 років;
- 6) період старшого шкільного віку (юнацький) – від 15 до 18 років [7, с.968].

Така періодизація свідчить, що вікові показники нестабільні. Поділ варіюється не лише залежно від індивідуальних особливостей розвитку дитини, її фізичних та психологічних показників, а від соціальних чинників, таких як місце народження.

Порівнюючи українську та американську періодизації, можна помітити, що за кордоном психосоціальні стадії розвитку дещо відрізняються [12, с.424]. Згідно з класифікацією американського психолога Еріка Еріксона (1902-1994) особистість проходить такі стадії:

- 1) немовля – від народження до 1 року;
- 2) раннє дитинство – від 1 до 3 років;
- 3) вік гри – від 3 до 6 років;

- 4) шкільний вік – від 6 до 12 років;
- 5) юність – від 12-13 до 19-20 років.

Насамперед розбіжності спричинені соціокультурними чинниками, такими як соціальний статус, психічний та духовний розвиток дитини, які дозволяють варіювати вищезазначені періоди. Однак це не дає підстав стверджувати, що періодизація, а отже і рівень розвитку дитини, прямо пропорційно залежить від суспільного стану родини (фінансового, психологічного, духовного, соціального, культурного тощо) [32].

Видатний психолог Лев Виготський (1896-1934) класифікує періоди дитинства, беручи до уваги психологічну складову:

- 1) криза новонародженості;
- 2) дитинство (від 2-х місяців до 1-го року);
- 3) криза 1-го року;
- 4) раннє дитинство (від 1-го року до 3-х років);
- 5) криза 3-х років;
- 6) дошкільний вік (від 3-х до 7-ми років);
- 7) криза 7-ми років;
- 8) шкільний вік (від 8-ми до 12-ти років);
- 9) криза 13-ти років;
- 10) пубертатний вік (від 14 до 17-ти років);
- 11) криза 17-ти років.

Вчений виокремлює циклічність у етапах розвитку дитини. Згідно з його дослідженням її було виявлено у формуванні особистості – етапи піднесення змінюються згасанням, уповільненням [34]. Нерівномірність розвитку була помічена науковцем на всіх етапах. Виготський стверджує, є періоди, коли деякі процеси відбуваються більш інтенсивно, а інші, навпаки, сповільнюються. Найвиразніше це помітно у періоди кризи 13-ти років, пубертатного віку та кризи 17 років: окрім психологічних змін, а саме формування характеру, спостерігається нерівномірність фізіологічного розвитку у хлопців та дівчат.

Ще одна закономірність, яку виділив учений – зона найближчого розумового розвитку. На його думку, існує певна «відстань» між актуальним та потенційним рівнем розвитку дитини. Наприклад, якщо дитина самостійно виконує завдання – це актуальний рівень, а коли їй допомагає дорослий –

потенційний рівень розвитку дитини. Психічний процес є основою зони найближчого розумового розвитку, а рушійна сила психічного розвитку – навчання. Попри це, не кожне навчання позитивно впливає, а інколи гальмує розвиток дитини. Тому варто зосереджуватись на зону найближчого розвитку, а не на кінцевий результат.

Проаналізувавши вищезгадані класифікації, можна виділити середовище як основний фактор, що впливає на розвиток особистості – родина, коло спілкування, умови навчання та проведення дозвілля.

1.2 Рефлекторна діяльність – основа взаємодії дитини з середовищем

Розкриттям законів пристосувальної та нервової діяльності тварин займались Жан-Батист Ламарк та Чарльз Дарвін, а пізніше Іван Сеченов, Олексій Ухтомський, Микола Веденський. Завдячуючи їх дослідженням, маємо наукове пояснення відображальної (психічної) діяльності тварин та її специфічні особливості в людини. Останні зумовлені насамперед включенням мови в усі взаємовідносини людини зі світом і виявляються при спеціальному вивченні роботи мозку. Пізніші дослідження Олексія Іванова-Смолянського, Миколи Красногорського, Олександра Лурія, Петра Анохіна та інших вчених дозволили розкрити особливості та зміни рефлекторної діяльності дитини на різних етапах її розвитку [26, с.296].

Основними положеннями рефлекторної теорії, яка пояснює механізм взаємодії дитини з середовищем, є:

- 1) за допомогою рухів немовля відповідає на вплив зовнішнього середовища. Організм реагує на дію подразників м'язовими скороченнями, що має для нього життєво важливе, біологічне значення, наприклад, під час потрапляння світла на око скорочується зіниця;
- 2) на основі простих безумовних рефлексів формуються більш складні умовні рефлекси. Цей процес відбувається при багаторазовому повторі нейтральних подразників з важливим впливом-підкріпленням. Як результат, дитина починає реагувати на умовний подразник, не чекаючи безумовного. Наприклад, білий халат лікаря (нейтральний або умовний подразник) відразу асоціюється з гіркими ліками та стає сигналом, що попереджає дитину про дію життєво важливого подразника – ліків;
- 3) утворення умовних рефлексів – це встановлення нервового тимчасового зв'язку (асоціації) в корі мозку людини. Цей зв'язок виникає в результаті попереднього нервового збудження від однієї системи нервових

клітин, наприклад центру зору (білий колір), до іншої – смакового центру, збудженого гіркими ліками, що діяли одночасно. Повторення таких поєднань закріплює утворення тимчасового зв'язку [8, с.112]. Тому навіть коли лікар не дає гірких ліків, тобто смаковий центр не збуджений, вигляд лише білого халату викликає в дитини знайому нервову негативну реакцію. Схожі процеси зустрічаються як у дітей, так і в дорослих. У останніх вони викликані підсвідомістю, тому що основи негативної реакції були закладені ще в дитинстві;

4) уся пристосувальна діяльність ґрунтується на функції двох основних нервових процесів – замикального та аналізаторного. Замикання забезпечує утворення різних нервових зв'язків, їх ланцюгів та комплексів [26, с.296]. Аналізаторний процес вмикається, коли треба розрізнити подразнення, які отримує організм, та йому потрібно давати на них відповідь;

5) органи чуття (аналізатори) маленької дитини сприймають зовнішні подразники, які є безпосередніми впливами предметів, явищ природи: світло, вітер, температура повітря або води, дія іншої людини. Іван Павлов назвав аналізатори сигналами першої сигнальної системи [16, с.7]. З другого року життя подразником для дитини є слово. Цей сигнал має узагальнюючий характер, що дає змогу людині без попередніх повторень і підкріплень правильно реагувати на нові для неї подразники, з якими вона зустрілась вперше в житті, наприклад, слово, яким називають певний одиничний, конкретний предмет (тарілка, книга), або ознаку (червоний, кислий, гарячий), чи зв'язок, відношення (потім, далеко). Для дитини вони є однорідними, хоча й відрізняються один від одного. На думку Івана Павлова, слово є фізіологічною основою усної і писемної мови та логічного мислення людини, за кожним словом вона повинна розуміти дійсність [24, с.360];

б) утворення, збереження, згасання та відновлення нервових зв'язків визначає співвідношення процесів збудження та гальмування. Вони є стадіями єдиного нервового процесу, що переходять одна в одну через ряд фаз. Подразнення, що діє на певну групу нервових клітин, спочатку спричиняє поширення збудження, яке захоплює безліч нервових клітин (іррадіація). Розрізняють два види гальмування: зовнішнє (індукційне – відволікання та позамежне – хвилювання) та внутрішнє (згасаюче, коли батьки перестають слідкувати за дитиною; поява звичок; умовне; запізніле; диференційоване – розрізнення кольору, звуків, моторика пальців);

7) науковці дійшли висновку, що рефлекторна діяльність організму здійснюється не за схемою рефлекторної дуги, а за схемою кільця. Відповідаючи на подразнення, організм одержує відомості про наслідки своєї реакції, про ступінь їх результативності. Така зворотна аферентація (зворотній зв'язок) дає організму змогу зробити висновки про найдоцільніші

реакції. Так, чотирирічна дитина, побачивши собаку, перейде на інший бік вулиці, а школяр візьме ганчірку, щоб прибрати гарячу каструлю з вогню. Досвід, що його набуває дитина, засвоєні знання, навички, вміння, пережиті почуття – це ті внутрішні умови, які опосередковують дію кожного подразника [2, с.5];

8) коли дитина протягом тривалого часу перебуває під дією подразника, в корі мозку завдяки систематичності його роботи утворюються певні поєднання вогнищ збудження та гальмування, що регулярно змінюють один одного. Так створюється динамічний стереотип – фізіологічна основа, або рухома постійність позитивних та негативних умовних рефлексів. У навчанні та вихованні дітей вироблення таких динамічних стереотипів (звичок) має величезне значення. Зрозуміло, що без закріплення та практики таких навичок стереотип руйнується. Тому для досягнення поставленої мети (навчитись кататися на велосипеді, грати на скрипці, вивчити іноземну мову) необхідне регулярне вироблення найсильніших динамічних стереотипів, бо чим слабший стереотип (менше часу приділяється виконанню вправ), тим швидше він зруйнується.

1.3 Сприймання в ранньому дитинстві та дошкільному віці

Організм дитини влаштований таким чином, що з дня народження їй доводиться чомусь вчитись для того, щоб вижити. Процес вивчення рухів, формування рефлексів відбувається за рахунок відображення людиною предмета або явища в цілому, коли вони безпосередньо впливають на органи чуттів. Сприймання насамперед пов'язане з тим аналізаторним апаратом, через який світ впливає на нервову систему. Сприймання – сукупність відчуттів, його механізм розвивається інакше, ніж чутливість та моторика.

Сучасна психологія розглядає сприймання не як процес одномоментного відбитку предмета, що його сприймає людина, на сітківці ока або в корі мозку [3, с.8]. На думку Олександра Запорожця, сприймання – процес, пов'язаний за своїм походженням із зовнішньою практичною дією. Причому вона не зводиться лише до сприймання предмета очима або рухами пальців. Людина виконує різні орієнтувальні дослідницькі дії, що є формою практичної перевірки зорового або іншого образу, який виникає на основі безпосереднього впливу предмета на відповідний орган чуття.

Про те, що дитина першого року життя здатна сприймати предмети, свідчать факти раннього впізнавання нею знайомих людей, іграшок, речей. Спеціальні дослідження Маї Лисіної показали, що після двох з половиною місяців

дитина виконує елементарну пізнавальну діяльність. Вона спочатку не має відносно постійної структури і виявляється у своєрідному зосередженні дитини на об'єкті, пов'язана з безладними рухами [1, с.256].

З віком у немовляти помітно збільшується тривалість пізнавальних реакцій. Після 6 місяців дитина може виділяти об'єкти сприймання, проте немає підстав стверджувати, що до 8 місяців дитина сприйматиме предмет, а не знайомий їй комплексний подразник.

Для пізнавання предмета важливе значення мають такі умови:

- 1) вироблення звичайного диференційованого рефлексу на різні предмети;
- 2) рух предмета на фоні інших нерухомих речей;
- 3) рух руки дитини по предмету, обмацування його, виконання різних маніпулятивних дій з ним;
- 4) називання предмета.

Серед цих умов для дітей-немовлят особливе значення мають практичні дії з речами. Дослідження Петра Гальперіна та Олександра Запорожця переконують у тому, що в чуттєвому пізнанні дитиною предмета вирішальну роль відіграють дії. Цей факт дає змогу впевнено розв'язати суперечку психологів про те, яка ознака предмета, що сприймається, – колір чи форма – є для маленької дитини основною [10, с.288]. До того ж, уже з раннього дитинства закладаються основи вивчення чогось нового через практичні дії, що в подальшому сприятимуть кращому засвоєнню нового матеріалу, у тому числі під час вивчення іноземних мов у шкільному віці.

Дослідження Гіти Розенгарт-Пупко показали, що вміння дітей (до 3 років) виділяти предмети за їх формою безпосередньо залежить від часу і способу введення слова, яким називають цей предмет [27, с.400]. Розвиток сприймання виявляється в тому, що форма предмета стає для дитини за усіх умов дедалі більш значущою.

Спостерігаючи за розвитком сприймання в дітей дошкільного віку, вчені виявляють ще чіткіше, ніж у дітей раннього віку, складність цієї форми чуттєвого пізнання дійсності. Під час вивчення сприймання дітей-дошкільників, Петро Гальперін та Олександр Запорожець встановили, що колір предмета є для них розпізнавальною ознакою лише тоді, коли інша, звичайно більш вагома ознака (форма), за певних причин не набула сигнального значення (наприклад, під час складання кольорової мозаїки).

На цьому принципі будується методика укладання вправ для дітей дошкільного та в майбутньому молодшого шкільного віку. Переважно діти,

вивчаючи нові невідомі слова, запам'ятовують не слово, а певний образ (колір, форму картки, на якій написано слово).

1.3.1 Сприймання дітей-мілленіалів старшого дошкільного та молодшого шкільного віку

У молодшому шкільному віці далі розвивається сприймання, завдяки удосконаленню спостереження воно перетворюється в дедалі більш цілеспрямований і керований процес [25, с.464]. В цей час розвивається спеціальний вид сприймання – слухання. У школярів воно є не тільки засобом, а й видом навчальної діяльності. Слухання – питома частина будь-якого уроку, оскільки вся навчальна діяльність, а отже, й оцінка, насамперед залежать від уміння слухати пояснення і вказівки вчителя. Слухання, як і читання, є своєрідною формою розумової діяльності дітей, що передбачає не лише виділення окремих слів, а й розуміння значення кожного з них. Слухання розповіді – це встановлення зв'язків слів у реченні та зв'язків між реченнями, абзацами, розділами та главами. Як і в сприйманні картини, узагальнення всього змісту є в назві оповідання та підзаголовках до кожної його частини, що забезпечує глибше розуміння дітьми всього тексту [4, с.114].

Величезним досягненням у розвитку сприймання молодшого школяра є встановлення ним перших зв'язків простору, часу, кількості. У перші роки навчання діти мають їх розрізнити та розуміти рідною мовою, вивчення ж просторових понять іноземною мовою припадає на старші роки навчання.

Молодший шкільний вік характеризується особливостями пізнавального інтересу, а саме: наслідувальністю (випадковістю виникнення), непостійністю або короткочасністю, поверховістю (цікаві лише зовнішні факти, заглиблюватись в суть – непривабливо), близькістю власному життєвому досвіду, розкиданістю (зацікавленість багатьма різними речами, різними галузями знань, без будь-якого їх зв'язку), спрямованістю на найближчий результат [22, с.469].

Формуванню навчальних і пізнавальних інтересів величезною мірою сприяє вся позанавчальна та позашкільна робота. Спочатку інтерес учнів спрямовується на пізнання нових для них фактів, явищ. Потім дедалі більший інтерес виявляють школярі до різноманітних явищ, їх взаємозалежностей та зв'язку між ними, які учні розкривають, засвоюючи навчальний матеріал. Яскраво виявлена потреба молодших школярів в активній розумовій діяльності мобілізує їх пізнавальний інтерес [23, с.148]. Тому під час

вивчення іноземної мови необхідно давати можливість учням розвивати не лише мовні навички, а й створювати умови для сприймання навчального матеріалу по-своєму, оскільки сучасний освітній процес вже зазнав змін, а отже не вдасться навчити «за шаблоном».

Враховуючи особливості умов життя у 21 столітті, необхідно усвідомлювати, що діти-мільеніалів або покоління Alpha (ті, хто народились після 2010 року) мають відмінні від попередніх поколінь навички сприймання інформації [33]. Оскільки це покоління вже з дошкільного віку володіє початковими знаннями роботи з РС, процес навчання потребує реорганізації та адаптації до потреб дітей. Порівнюючи покоління мільеніалів (1981-2000 роки) та їх дітей, можна помітити, що докорінно змінився світ сприйняття. Останні повністю поринули в Інтернет-культуру, що дає їм змогу легко використовувати інформаційні технології та онлайн-спілкування. З боку навчання діти покоління Alpha схильні до самоосвіти більше, ніж будь-хто з їх попередників [29]. Звісно, не можна виключити роль вчителя у процесі навчання, але, враховуючи той успіх, з яким діти самостійно знаходять інформацію в Інтернеті, завданням є направити їх допитливість у потрібне русло та дати вказівки. Сприймання інформації відбувається за рахунок пізнання через призму свободи та поєднання різних форматів, відмінних від шаблонних.

Таким чином, розвиток сприймання є переходом від злитого, синкретичного, фрагментарного сприймання дитиною предметів до розчленованого, усвідомленого, категоріального відображення речей, подій, явищ в їх просторових, часових, причинних зв'язках. З розвитком сприймання змінюється і його структура, його механізм. Дедалі більшу роль починає відігравати слово як засіб аналізу й узагальнення змісту під час сприймання.

РОЗДІЛ II

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕЛЯЦІЯ У ЛІТНІХ ТАБОРАХ

2.1 Психологічний стан дитини в умовах адаптаційного періоду в англomовному таборі

Протягом усього життя людині доводиться боротись з психологічними бар'єрами для самореалізації та досягнення балансу в соціумі. Постає питання, чому виникають такі перешкоди як психологічний тиск, втрата статусу у суспільстві [34, с.63]. Безперечно, психологічні проблеми – це перманентні проблеми, адже кожна людина сприймає світ через власну призму, і дуже часто погляди на життя не збігаються, тому і виникає так звана «дисгармонія» [20, с.421]. Сьогодні існує безліч обставин та умов, за яких це може трапитись. На думку психологів найуразливішими до втрати соціального статусу є діти, особливо підліткового віку. Відвідування дитячого садка, школи, різноманітних гуртків або спортивних секцій – це і є ті умови, коли психологічних змін в організмі дитини / підлітка не уникнути. Не можна не зважати й на дозвілля дитини, оскільки у цей період також формується її психологічна стійкість. Більшість батьків, піклуючись про свою дитину, вирішують відправити її на літні канікули до табору. Прийнято вважати, що табір виховує, дає життєво необхідні уроки, робить з дитини справжнього «солдата», здатного сміливо крокувати сходишками життя. Однак, далеко не всі замислюються над тим, якої шкоди може завдати 21-денне перебування у невідомому середовищі. Звісно, людський організм влаштований так, що до всього можна звикнути, але який відбиток це залишить на все подальше життя – невідомо. Звідси постає питання, як подолати бар'єр між дитиною та невідомим середовищем – табором?

Перший, з ким знайомиться дитина – це вожатий, від якого залежить на 60%, як сприйматиме дитина своє нове коло спілкування. Інші 40% припадають на атмосферу в таборі, сусідів по кімнаті, харчування, розважальну програму та інших працівників у таборі [13, с.111].

Після знайомства з вожатим, необхідно дати дитині деякий час на «освоєння» та знайомство з сусідами.

Після повного заселення вожаті мають організувати першу зустріч-знайомство у себе в загоні. Необхідно враховувати той факт, що не всі діти із задоволенням приїхали до табору, деякі – «за наказом» батьків або для виконання угоди «їдеш у табір – купуємо планшет». Тобто, не всі діти зацікавлені у перебуванні у невідомому середовищі, особливо в перші дні. До

того ж, коли мова йде про тематичні табори, як ось English Camp “Univer”, про вивчення англійської у перші дні не може йти мова, адже основним завданням наразі є адаптувати дитину до табору. Так, використовуючи деякі ігри, які можна інтерпретувати англійською мовою, доцільно застосовувати вже на другий день, але не протягом усього дня.

Наприклад, у перервах між заходами діти люблять ігри з м'ячем, найпопулярніша – «Янгол». Правила гри прості: ведучий кидає м'яч учаснику, називаючи по черзі ім'я, прізвище, де живеш, ким працюєш тощо, а завданням учасника є спіймати м'яч на правильному слові, яке відповідає дійсності. Перевагою такої гри є необмежена кількість учасників, де вожатий може бути як гравцем, так і ведучим. До того ж, ця гра легко інтерпретується в англійську версію, дітям навіть цікавіше, адже окрім запам'ятовування потрібної інформації, вони також знатимуть англійські відповідники: іменники, дієслова тощо [40, с.49]. Якщо є потреба у тематичній лексиці, то ця гра також може слугувати ідеальною основою, яку можна змінювати для зручності. Наприклад, необхідно правильно перекласти слово або словосполучення: кидаючи м'яч, ведучий називає щоразу нові варіанти перекладу, один з яких є правильним. Так, у дітей з'являється стимул – дати якомога більше правильних відповідей, а не лише порозважатись.

Не слід забувати про налагодження відносин у колективі. Це стосується не лише роботи вожатого у своєму загоні, а й в цілому у всьому таборі. Для цього слід проводити такі заходи, які б не викликали у дітей дух суперництва, наприклад, дискотеки або перегляд фільмів, а від спартакіад або міжтабірних змагань варто відмовитись у перші дні адаптації [18, с.153]. Такі заходи як «Вечірній вогник» навпаки впливають на дітей позитивно, тому що вожатий зі своїми вихованцями збираються на спеціальному місці загону (це має бути спеціально облаштоване місце для кожного загону на вулиці, до облаштування якого також залучаються усі вихованці). Необхідно, щоб ця ділянка мала форму кола, тобто усі місця для сидіння розташовані по колу. Як зазначають психологи, Анна Варга та Олександр Черников, це позитивно впливає на підсвідомість дитини, адже, кожен з присутніх бачить один одного та має змогу висловитись і почути інших [37, с.236].

Однак існують випадки, коли дитина не може звикнути до нового тимчасового колективу, це називається дезадаптацією. У більшості випадків, вихованцям знадобиться більше часу, щоб потоваришувати з «колегами» та вожатими. Для того, щоб діти швидше звикли до нових умов, не можна повністю позбавляти їх зв'язку із «зовнішнім світом», необхідно дозволяти батькам відвідувати їх щодня, якщо ситуація з адаптацією зовсім критична [19, с.74]. Коли дитина може впоратись з відсутністю батьків та легко

переключитись на інший вид діяльності, то, навпаки, зустрічі з батьками слід мінімізувати.

Крім того зв'язком зі звичним життям може слугувати його/її мобільний пристрій. Звісно, у таборах заборонено використання смартфонів увесь час, але якщо мова йде про перші дні адаптації, коли дитина перебуває у стресовому стані, то таку практику слід використовувати [17]. Гаджети можна навіть використовувати й для навчання під час тематичних змін, наприклад, маючи можливість підключення до мережі Інтернет, надавати доступ для перегляду відео та виконання завдань, завантажувати додатки для вивчення мови, а також використовувати інтерактивні онлайн-дошки під час занять [36].

Таким чином, проаналізувавши фактори, що впливають на адаптацію та дезадаптацію дитини під час перебування в англomовному таборі «Univer», можна стверджувати, що немає чітких жорстких правил та інструкцій, яких потрібно дотримуватись для уникнення стресового стану дитини, усі вказівки є лише рекомендаціями, а як їх застосовувати – справа вожатого [15, с.221].

2.2 Психолого-педагогічний експеримент – головний інструмент у виборі вправ для навчання в англomовному таборі

У наш час усе більше уваги приділяється якісному наданню освітніх послуг. 21 століття – період новітніх технологій, у галузі освіти зокрема. З'являється все більше методик, педагогічних засобів, їх застосування стає масовим. Для дослідження впливу різноманітних вправ на учнів та студентів застосовується психолого-педагогічний експеримент. Його основне завдання полягає у спостереженні за психологічними змінами, які виникають у результаті педагогічного впливу на учня або студента. Тому експеримент застосовують для вивчення процесу формування особистості, поєднуючи психологічні дослідження з педагогічним пошуком для прогнозування та відтворення ефективних форм навчання [21, с.161].

Розрізняють два види психолого-педагогічного експерименту: лабораторний (проведення якого потребує спеціального обладнання в лабораторних умовах) та природній (відбувається у повсякденному житті, де піддослідний не повинен відчувати напругу від проведення над ним дослідження). На думку Олександра Лазурського, психолого-педагогічний експеримент є природнім, якщо його основна мета – формування психічних процесів, особистих якостей в процесі навчальної діяльності.

Як будь-яке дослідження, психолого-педагогічний експеримент складається з декількох етапів: підготовка проведення дослідження, дослідження, опрацювання або обробка отриманих даних, тлумачення результатів дослідження та формулювання висновків, застосування результатів дослідження.

Всі наукові дослідження ґрунтуються на розвитку методологічного апарату. Науковці виділяють декілька принципів, яких необхідно дотримуватись під час наукового-методологічних досліджень: принцип детермінізму (психічний розвиток учня прямо залежить від виховання, навчання, рівня сформованості головного мозку та психіки), принцип об'єктивності (полягає в адекватності зроблених висновків та їх перевірки за допомогою декількох методик), принцип єдності психіки та діяльності (лише під час навчання можна досліджувати психічні процеси, а не окремо вивчати свідомість та діяльність), принцип розвитку (для об'єктивного експерименту необхідно враховувати декілька факторів: вік, рівень розвитку, стать тощо) [39].

Об'єктивне методично вивірене педагогічне дослідження містить такі складові: спостереження (важливо зазначити, що його сутність полягає не лише у констатації фактів, а у їх тлумаченні) та експеримент (містить декілька методів дослідження: спостереження (без пояснення зроблених висновків), бесіди, анкетування, створення спеціальних умов на всіх етапах проведення експерименту) [5, с.41].

Аналогічним до методу спостереження є аналіз продуктів діяльності. Наприклад, за малюнком дитини психологи можуть визначити психічні процеси. Залежно від ступеня натискування на олівець, розташування зображення на папері, розміру малюнка визначається психічний стан. Якщо натискування дуже сильне, це свідчить про агресивність та незнання слова «ні», навпаки, слабке натискування – невпевненість дитини у своєму становищі у сім'ї, надмірна опіка або заборона сказати слово «ні». Жодних порушень у психіці немає, коли зображення розташоване по центру та пропорційне розміру аркуша. Вибір кольору для малювання не має значення, оскільки у молодшому віці діти обирають такий, що найбільш контрастує з папером [30].

Наступний метод – бесіди. Найчастіше його застосовують після спостереження, якщо було отримано недостатньо інформації для аналізу. Під час бесіди не занотовують отриману інформацію від піддослідного, натомість під час інтерв'ювання така практика застосовується [14, с.191].

Метод анкетування та тестування поширений серед психологів у школах та університетах, таборах зокрема. Вони можуть бути здійснені як у письмовому вигляді для усього класу або групи фронтально, так і за

допомогою сучасних технологій на базі деяких платформ анонімно [28, с.260]. Вибір форми проведення анкетування залежить від поставленої мети.

В умовах глобалізації було винайдено новий метод – моніторинг. Він складається з набору тестів та аналізу статистичних даних на базі діяльності в школі або таборі. Сьогодні існує широкий спектр застосування такого методу не лише у психології та педагогіці, а й в медицині, економіці та інших передових галузях.

До методів психолого-педагогічного експерименту належить метод аналізу педагогічної документації, який допомагає виявити вже раніше відомі факти про учня та, як результат, зробити необхідні висновки без залучення додаткових методів [6, с.18].

Окрім цього, не слід забувати про суб'єктивне оцінювання з боку експериментатора [9, с.23]. Він має безпосередній вплив на піддослідного, а отже повинен враховувати усі умови, за яких було здійснено експеримент.

На цьому етапі можуть виникнути труднощі, оскільки для застосування обраного методу може не бути відповідних умов. Для запобігання таких ситуацій необхідно перш за все визначити метод та його реалізацію, а вибір методу залежить від виду та мети дослідження. Під час реалізації експерименту технологія проведення може містити декілька методів збору даних, їх аналізу, а також застосування на практиці [32].

Таким чином, правильно поставлена мета та вдало підібраний метод психолого-педагогічного експерименту допоможуть отримати результати для реалізації оптимального плану навчання для кожного учня, які у свою чергу стимулюватимуть успішне проходження навчання та дослідження.

Без психологічного аналізу неможливо інтерпретувати результати будь-якого дослідження діяльності людини; такий аналіз може застосовуватися протягом педагогічної та навчальної роботи як у школі, так і в таборі.

2.3 Алгоритм складання вправ для вихованців англомовного табору

Англомовні табори – відносно новий напрям у вивченні англійської мови, який вже встиг закоренитись в американському та європейському суспільствах. Щодо України, зараз цей напрям лише починає свій розвиток, проте є цілком перспективним [11].

На базі Сумського державного університету вже декілька років працює табір «Універ», що знаходиться у рекреаційній зоні на околиці міста Суми. Проте у

2018 році керівництвом табору було вирішено змінити формат, та спробувати тематичні зміни. Було заплановано, що першу зміну, яка триватиме 14 днів, буде присвячено вивченню англійської мови. Оскільки це була пілотна зміна, то, як в будь-якому експерименті, було здійснено декілька спроб, що показали, які методи варто застосовувати, а від яких краще відмовитись.

Спираючись на досвід зарубіжних психологів (Сільвія Санчіс, Крістіна Перез, провідні психологи Кейкстонського коледжу в Валенсії), які займались розробкою програми для вихованців табору, завданням вожатих було заздалегідь підготувати тематичні плани. Кожен день було розроблено таким чином, щоб наситити його не лише розвагами, як зазвичай відбувається у дитячих таборах відпочинку, а й долучити до них елементи навчання [30].

Так, більшість днів були тематичними, тобто були присвячені таким темам: “Uni unites you in ‘Univer’”, “Hobbies”, “Olympic Day”, “We are united”, “We are protectors of our environment”, “Journalist’s Day”, “Profession”, “My MummyLand”, “Friends Day”, “Univer Camp Day”, “Health” (додаток А).

Для кожної теми підбрано перелік вправ різного рівня, а також особливу увагу приділено творчості. Вихованцям табору було запропоновано щодня протягом усієї зміни створювати альбом [32]. Такий вид діяльності розвиває не лише їх творчу діяльність, а й розумову, оскільки усі записи виконувались англійською мовою, роздатковий матеріал (граматичні таблиці, пісні, прислів'я, корисні фрази для повсякденного мовлення) діти могли розмістити на аркуші, який було відведено для кожного тематичного дня (додаток Б) [33]. За допомогою методу візуалізації молодші вихованці вивчали нові слова.

Протягом дня з дітьми, які мали достатній рівень володіння англійською мовою (A2 – B2), вожаті спілкувались переважно іноземною [38, с.200].

Деякі заходи залишили у їх вихідному вигляді українською мовою для збереження автентичності табору, наприклад: «ТурГрад», «УніверДенс», «Універ має талант», «Битва хорів».

Під час підготовки до зміни необхідно диференціювати рівні володіння англійською мовою дітьми. Враховуючи загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, алгоритм складання вправ для вивчення іноземної мови у таборі має спиратись на такі складові: загальний лінгвістичний діапазон, соціолінгвістична відповідність, граматична правильність, орфографічний контроль, фонологічний контроль, лексичний контроль, лексичний діапазон [35].

Однак, для того щоб визначити точний рівень володіння мовою у дитини, необхідно провести ряд тестувань, який забирає достатньо часу, але й без визначення рівня не має сенсу починати навчання. Тому вирішенням цієї дилеми можуть стати вправи та завдання у перші дні перебування дітей в таборі, підбираючи які, необхідно враховувати усі варіанти перебігу подій.

За спрямованістю розрізняють репродуктивні, рецептивні, продуктивні та комунікативні вправи. Одні спрямовані на прийом та надання інформації, а інші на формування вмін та навичок [19, с.74]. Не знаючи рівня володіння мовою у дітей, неможливо сформулювати вміння та навички. Тому починаючи знайомство з дітьми, треба звертати увагу на зворотну реакцію, вміння правильно висловлювати та будувати думки англійською мовою. Звісно, протягом зміни показники будуть змінюватись, тому перші дні адаптації не можна вважати показовими.

З'ясувавши на якому рівні знаходиться англійська мова у дітей, можна починати застосовувати елементи навчання. Протягом пілотної зміни було виявлено, що дітям віком від 7 до 12 років найцікавіше вивчати англійську за допомогою ігор та інтерактивних вправ, - наприклад, гра «Хто я» або “Just Dance Now”. Вихованці віком від 13 до 15 років віддають перевагу більш традиційним методам вивчення іноземної мови, однак не втрачають інтерес і до нетрадиційних способів засвоєння лексичного або граматичного матеріалу. Наприклад, ігри-квести або створення плакату виконують не лише освітню, а й колаборативну функцію. Вміння працювати в команді відіграє надважливу роль під час перебування в таборі.

Спираючись на вподобання дітей, було складено такий алгоритм елементів навчання на один день: лексична розминка – лексично-граматичний штурм – командна робота – закріплення набутих знань. Це базовий алгоритм, який за необхідності можна доповнювати, проте лише якщо цього вимагає ситуація. Для молодших вихованців табору цілком доречним буде скорочення ланцюга елементів навчання. Виходячи з ситуації, доречним є варіювання етапів на розгляд вожатого. Важливо бачити зворотну реакцію дітей та відштовхуватись від неї. Якщо на певний тематичний день заплановано табірний захід (наприклад, командна гра «Два кораблі»), то під час навчання можна вилучити елемент колаборативної роботи, щоб уникнути відчуття одноманітності.

Як показав власний досвід, проведення таких ігор, як «Хто Я» та «Ангел» під час зміни в англійськомовному таборі “UNIVER” здобули найбільшу прихильність серед дітей-мілленіалів молодшого шкільного віку, оскільки було застосовано не лише традиційну версію гри, а й інтерактивну. Завантаживши додаток на гаджет, процес вивчення та засвоєння нової лексики прискорився та з'явилося більше зацікавленості у дітей.

За допомогою колаборативної роботи нами здійснювалась підготовка до табірних заходів. Важливо зазначити, що участь вожатого полягає лише у керівництві організаційним процесом, а уся робота, починаючи від створення ідеї, роздачі ролей, навіть написання сценарію, була виконана дітьми. Опрацювавши результати саморефлексії дітей, нам вдалось довести дієвість такого підходу до навчання.

Таким чином, вдалий алгоритм елементів навчання для вихованців англomовного табору має відповідати лінгвістичним, граматичним, орфографічним, фонологічним та лексичним показникам, а також бути максимально адаптованим під дитячі потреби, знання, навички та вміння, оскільки пріоритетними завданнями табору є відпочинок від шкільної буденності та створення умов для сприяння розвитку дітей як особистостей.

ВИСНОВКИ

Сучасний підхід до вивчення іноземних мов набирає все більших обертів. Насамперед це зумовлено розвитком передових технологій та застосуванням нових методів навчання, а також сприяє створенню новітніх способів вивчення іноземних мов.

Створення нових методів навчання вже поза межами звичної шкільної програми відкриває нові перспективи для розвитку дітей та молоді. Мова йде не лише про гуртки та секції, а й про літні табори для відпочинку, пріоритетним завданням яких є оздоровлення дітей. Під час відпочинку нова інформація засвоюється найлегше, що дає нові можливості для навчання.

У бакалаврській роботі було проаналізовано психічний стан та розвиток дитини старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, вплив психологічного стану на навчання в умовах перебування в англomовному таборі для відпочинку.

Поетапно диференційовано психологічні стани дитини під час перебування в англomовному таборі, в адаптаційний період зокрема.

Визначено психологічні зміни, а також фактори впливу на психіку дитини на різних етапах розвитку. Однак враховуючи індивідуальні особливості кожного з нас, немає чіткої диференціації психологічних станів.

Було розроблено алгоритм складання вправ для навчання в англomовному таборі з урахуванням психолого-педагогічної складової, безпосередній вплив на поведінку та сприйняття інформації впродовж відпочинку.

Доведено, що засвоєння інформації безпосередньо залежить від умов, за яких дитина її отримує, тому навчання під час відпочинку має перспективи розвитку для українського підростаючого покоління.

Зважаючи на особливості розвитку дітей покоління Alpha, дослідження способів пізнання, сприймання та вивчення інформації потребують подальшого розгляду. Для його здійснення пропонуємо створення нового Інтернет-простору (освітні платформи не лише для навчання в школі, а й у вільний час), з використанням якого освіта дітей вийде на новий рівень.

Перспективним завданням вважаємо створення додатку, який містить не окремий граматичний або лексичний матеріал, а буде здатний виявити рівень володіння мовою, згенерувати відповідні вправи, методично обґрунтовано підібрати ігри або інтерактивні заняття.

Отже, розрізнено особливості психічного розвитку дитини молодшого, старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, його вплив на навчання, визначено роль психологічного стану дитини під час навчання в англomовному таборі, фактори впливу на адаптацію дитини до умов навколишнього середовища, проаналізовано деякі вправи для навчання дітей в таборі та створено алгоритм для їх складання.

Я, Марченко Катерина Станіславівна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Психолого-педагогічна основа вправ для навчання іноземної мови у літніх таборах» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми сучасної психології : наук. пр./матер.міжн. науково-практ. інтер. конф. – Одеса: 2012 – 256 с.
2. Андрущенко В.П. Освіта в пошуках нових стратегій мислення // Вища освіта України. – 2003. – № 2. – С. 5-6.
3. Бондаренко О.Ф. Психологічні особливості сучасного студента та проблеми професійної підготовки психологів-практиків // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 4. – С. 8-11.
4. Булах І.С., Долинська Л.В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – 114 с.
5. Бурдейна Л. Діалогічне спілкування як необхідна умова формування моральної культури студентської молоді // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 4. – С. 38-46.
6. Буряк В. Умови та засоби самоосвіти студентів // Вища освіта України. – 2002. – № 6. – С. 18-22.
7. Варій М.Й. Психологія. – Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2007. – 968 с.
8. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія – Навч. посіб. – К.: ЦУЛ. – 2011. – 112 с.
9. Гаженко О.П. Соціальні очікування старшокласників та їх батьків від системи вищої освіти // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 4. – С. 23-25.
10. Головінський І.З. Педагогічна психологія: Навч. посіб. для вищ. шк.. – К.: Аконіт, 2003. – 288 с.
11. Докаленко А. Особливості організації оздоровлення та відпочинку дітей: закордонний досвід / А. Докаленко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2019.
12. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія – Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2012. – 424 с.
13. Жигайло Н. Психологічні проблеми адаптації студентів-першокурсників і шляхи їх вирішення // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 4. – С. 107-112.
14. Зайцева І.В. Мотивація учіння студентів: Монографія. – Ірпінь, 2000. – 191 с.

15. Зубалій Н.П. Психологічний аналіз структури позитивного ставлення до учіння студентів // Наук. записки: Зб. наук. праць. – Вип.40. –К.: НПУ, 2001. – С. 221-223.
16. Зязюн І. Естетична регуляція ціннісної свідомості // Вища освіта України. – 2005. – № 3. – С. 5-12.
17. Корольчук М. Готуємося до поїздки в табір: як допомогти адаптуватися та що брати з собою? [Електронний ресурс] / М. Корольчук // КідУнівер. – 2019. – Режим доступу : <https://learning.ua/blog/201906/hotuiemosia-do-poizdky-v-tabir-iak-dopomohty-adaptuvatysia-ta-shcho-braty-z-soboiu/> (24.03.2020).
18. Костюк П., Соя М. Сучасні погляди на роль літніх оздоровчих таборів у формуванні та підтриманні рівня здоров'я у дітей середнього шкільного віку / П. Костюк, М. Соя // Вісник «Молода Спортивна Наука України» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – 2012. – Т. 4. – С. 149-155.
19. Лаврентьева Г.П., Шишкіна М.П. Методичні рекомендації з організації та проведення психолого-педагогічного експерименту // Г.П. Лаврентьева, М.П. Шишкіна // Академія педагогічних наук Інститут інформаційних технологій і засобів навчання. – Київ. – 2007. – 74 с.
20. Марченко К.С. Психологічний стан дитини в умовах адаптаційного періоду в англomовному таборі English Camp “UNIVER” // К.С. Марченко // VIII Всеукраїнська Наукова Конференція «Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства» 16-17 квітня 2020 року. – С. 420-422.
21. Марченко Т.А., Марченко К.С. Застосування психолого-педагогічного експерименту для учнів та студентів // Т.А. Марченко, К.С. Марченко // Щорічна науково-практична конференція викладачів аспірантів та студентів СНАУ 13-17 квітня 2020 року. – С 161.
22. Павелків Р.В. Вікова психологія – К.: Кондор-Видавництво, 2011. – 469 с.
23. Папуча М.В., Крачковська Т.Д. Особистість: розвиток, соціалізація, виховання. – Ніжин : РВВ НДПУ ім. М. Гоголя, 2001. – 148 с.
24. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія – Навч. посіб. – К. : Академвидав, 2005. – 360 с.
25. Савчин М.В. Загальна психологія – навч. посіб. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
26. Сергеєнкова О.П. Загальна психологія. – ЦУЛ, 2012. – 296 с.

27. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія – Навч. посіб. – К.: Каравела, 2012. – 400 с.
28. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge : Council of Europe, 2001. – 260 p.
29. Dörnyei, Z. & Ushioda, E. (eds) (2009) Motivation, language identity and the L2 self. Bristol: Multilingual Matters.
30. Flowerdew, J., & Miller, L. (2005). Second language listening: Theory and practice. Cambridge: Cambridge University Press.
31. Hadley, A.O. (2001). Teaching language in context. Boston, MA: Heinle & Heinle.
32. Harmer, J. (2001). The practice of English language teaching. Harlow: Pearson Education.
33. Lightbown, P. & Spada, N. (2006) How Languages are Learned. Oxford: Oxford University Press.
34. Menezes, V. (2011) 'Affordances for Language Learning Beyond the Classroom', in Benson, P. and Reinders, H. (eds) Beyond the Language Classroom. The Theory and Practice of Informal Language Learning and Teaching. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 59–71.
35. Solanki, D. & Phil, M. (2012). Use of Technology in English Language Teaching and Learning. Mumbai: Sardar Patel University.
36. Veronika, R. (2007). The Use of Music in Teaching English. (Diploma Thesis). Tampere University, Hervanta.
37. Walsh, M. (2010) Multimodal Literacy: What does it mean for classroom practice? Australian Journal of Language and Literacy 33/3: 211–239.
38. Woolard George. Key Words for Fluency: Pre-Intermediate Collocation Practice. Learning and Practicing the Most Useful Words of English / George Woolard. — Thomson ELT, 2005. — p. 200.
39. Zainuddin, H., Yahya, N., Morales-Jones, C. & Ariza, E.N.W. (2011). Fundamentals of Teaching English to Speakers of Other Languages in K-12 Mainstream Classrooms. (3rd Ed). Iowa-USA: Kendall Hunt Publishing.
40. Stepanov V.V., Chulanova H.V., Chepeliuk A.D. Methodological instructions for implementing the course of English Study at the Univer Camp of Sumy State University / — Sumy : Sumy State University, 2018. — p. 49.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

41. Бродовська В.Й., Патрик І.П., Яблонко В.Я. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові: Словник. – 2-е вид. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 224 с.
42. Словник АВУУ Lingvo [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.lingvolive.com/en-us> (07.05.2020).